

ESIMENE OSAKOND

OTSUS

KAEBUSE VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Kaebus nr 42551/98
Oleg **SVINARENKOV**
versus Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond) olles 15. veebruaril 2000 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

E. Palm, *esimees*
J. Casadevall,
Gaukur Jörundsson,
R. Türmen,
C. Bîrsan,
W. Thomassen,
R. Maruste, *kohtunikud*

ja M. O'Boyle, *osakonnakantsler*,

võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 34;

võttes arvesse Oleg Svinarenkovi 10. jaanuaril 1997 Eesti vastu esitatud kaebust, mis registreeriti 3. augustil 1998 toimiku nr 42551/98 all;

võttes arvesse kohtureeglite reeglis 49 sätestatut;

võttes arvesse 15. märtsil 1999 vastustajariigi esitatud märkusi ja kaebaja 5. mai 1999 vastuses esitatud märkusi;

olles pidanud nõu;

on teinud järgmise otsuse.

ASJAOLUD

Kaebaja on Eesti Vabariigi kodanik, sündinud 1966. aastal ja kannab kohtuotsuse tegemise hetkel Eestis vanglakaristust.

Poolte esitatud asjaolud võib kokku võtta järgmiselt.

A. Kohtuasja spetsiifilised asjaolud

Kaebaja vastu alustati 17. aprillil 1995 kriminaalmenetlust, kuna teda kahtlustati tapmise toimepanemises eelmisel päeval. 18. aprillil 1995 kaebaja vahistati. 20. aprillil 1995 esitati talle süüdistus tahtlikus tapmises ja tulirelva ebaseaduslikus omamises. Samal kuupäeval, võttes arvesse toimepandud kuriteo laadi; ohtu, et kaebaja võib põgeneda; ja asjaolu, et kuriteorelva ei leitud, tegi Tartu Linnakohus kaebaja vahi alla võtmise määruse tähtajaga kuni 26. aprill 1995. Kaebajat kaitsja kaebas 24. aprillil 1995 määruse edasi Tartu Ringkonnakohtusse, kes jättis selle 8. mail 1995 rahuldamata. Kaebaja vahi all pidamist pikendati hiljem 30. juunini 1995.

24. aprillil 1995, ilmselt uurija määruse alusel, teostasid ametivõimud kaebaja korteris tema kohalolekuta kolme passi ja kahe muu eseme võetuse. Kaebaja väidab, et ametivõimud teostasid ka muude esemete võetuse, mida ametlikesse dokumentidesse ei kantud. Kaebaja väidab veel, et ametiisikud teostasid tema töökohal läbiotsimise, mida ei dokumenteeritud.

Eeluurimise lõpetamisel tutvustati kaebajale ja tema kaitsjale 9.-16. juunini 1995 kohtuasja toimikut.

22. juunil 1995 kiitis Tartu prokurör kaebaja vastu esitatud süüdistuskokkuvõtte heaks ja edastas toimiku Tartu Linnakohtule, kus see samal kuupäeval registreeriti. 10. juulil 1995 toimus linnakohtus eelistung, kus kohus leidis, et töökoormuse tõttu pole tal võimalik kaebaja asja arutamist koheselt alustada ja pikendas kaebaja vahi all pidamist 30. septembrini 1995.

26. oktoobril 1995 toimus linnakohtus järgmine eelistung, kus kohus määras kaebaja asja kohtulikule arutamisele ja kohtuistung toimumise ajavahemikku 11.-17. jaanuar 1996. Vastavalt pikendas kohus kaebaja vahi all pidamist.

4. detsembril 1995 esitas kaebaja linnakohtule kaebuse selle peale, et viimane rikkus kriminaalmenetluse koodeksi §-ides 184 ja 204 kohtuistung alustamiseks ette nähtud menetlustähtaegu. Ta kaebas ka, et luba tema vahi all pidamiseks uuendati alles 27 päeva pärast varasema loa kehtivuse lõppemist 30. septembril 1995.

Ametlik süüdistus esitati kaebajale 5. detsembril 1995 ja kohtuistung algas 11. jaanuaril 1996. Et kaebaja oli arvamusel, et tema kutsutud linnakohtus ütlushi andnud ja samal päeval poolte küsitletud tunnistajat T.N-i olid tundmatud isikud lubamatult mõjutanud, taotles ta linnakohtult 17. jaanuaril 1996 oma tunnistajate N.L ja V.L kohest ärakuulamist. Linnakohus lükkas istungi edasi 1. aprillile 1996. Kaebaja

tunnistaja N.L ilmus linnakohtusse 2. aprillil 1996, ta andis ütlusi ning pooled küsitlesid teda. Tema abikaasa V.L oli samuti kutsutud, ent teda ei kuulatud ära. Valitsus väidab, et V.L jättis kohtuistungile ilmumata, ent kaebaja väidab, et kuna linnakohus keeldus V.L-i ära kuulamast, keelati tal kohtuhoonesse sisenemine. Samal kuupäeval taotles kaitsja, et vastastataks kaks tunnistajat T.N ja I.L, keda linnakohus oli varem ära kuulanud. Taotlus jäeti rahuldamata, sest linnakohus leidis, et asjas on piisavad tõendid olemas.

1. aprillil 1996 esitas kaebaja linnakohtusse kaebuse selle kohta, et ametiasutuste tegevus tema korteris 24. aprillil 1995 oli ebaseaduslik, sest läbi oli viidud prokurööri luba eeldav läbiotsimine ja esemete võetus teostati tema kohalolekuta. Kaebaja väidab, et esitas kaebuse ka prokurörile.

Tartu Linnakohtu 17. aprilli 1996. aasta kohtuotsusega tunnistati kaebaja tema vastu esitatud süüdistustes süüdi ja talle mõisteti karistuseks üheksa aastat vangistust.

22. aprillil 1996 esitas kaebaja linnakohtu kohtunikule kaebuse selle peale, et talle ei võimaldatud piisavalt aega kohtuistungil protokollidega tutvumiseks ja nende kohta märkuste esitamiseks. Samuti viitas kaebaja tema asja läbivaatamist puudutavate menetlusnormide rikkumisele.

25. aprillil 1996 esitas kaebaja linnakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse, milles vaidlustas tema süüdimõistmise aluseks olevate tõendite hindamise. Ta kaebas ka, et linnakohus keeldus kahe tunnistaja vastastamisest ja märkis, et linnakohus ei pööranud tähelepanu menetlusnormide korduvale rikkumisele eeluurimise ajal. Eriti rõhutas kaebaja, et kohus jättis tähelepanuta tema 1. aprilli 1996. aasta kaebuse tema korteri ja töökoha läbiotsimise ning isiklike esemete võetuse peale. Tartu Ringkonnakohtu 6. juuni 1996 istungil viitas kaebaja eraldi vene keelt kõnelevate tunnistajate küsitlemisele ilma tõlgita ja tunnistajate ütlustele võltsitud täienduste tegemisele.

Samal kuupäeval taotles kaebaja uut eksperdiarvamust padrunikestade kohta. Ringkonnakohus rahuldab taotluse ja peatas kaebaja asja läbivaatamise eksperdiarvamuse tulemuse selgumiseni.

23. septembril 1996 esitas kaebaja ringkonnakohtule kaebuse, kuna ta oli leidnud muudatusi mitmes toimiku dokumendis, näiteks kuriteopaiga andmed, mis olid lisatud tema teadmata pärast eeluurimise lõpetamist. Tema kaitsja kohaselt tehti muudatused tõenäoliselt pärast linnakohtu otsust.

Ringkonnakohus jättis 25. septembri 1996. aasta otsusega esimese astme kohtu otsus muutmata, kuna see oli seaduslik, põhjendatud ja piisavalt motiveeritud. Kaebaja 23. septembri 1996 kaebuse kohta selgitas kohus, et väidetavad muudatused toimiku materjalides ei oleks saanud linnakohtu otsust mõjutada, kuna need viidi sisse alles pärast otsuse tegemist.

7. oktoobril 1996 esitas kaebaja Riigikohtule kassatsioonkaebuse, kus seadis kahtluse alla tõendite hindamise ning osutas taas läbiotsimise ja võetuse ja muude menetlusnormide väidetavale rikkumisele eeluurimise ajal, kaasa arvatud tunnistajate küsitlemine ilma tõlgita ja tunnistajate ütluste võltsimine. Kaebaja märkis, et tema

kaebustele ei olnud tähelepanu pööranud linnakohus ega ringkonnakohus. Lisaks kaebas ta toimiku dokumentidesse hiljem muudatuste tegemise peale ja ringkonnakohtu suutmatuse peale küsimusega adekvaatselt tegeleda.

27. novembril 1996 ei andnud Riigikohus kaebaja ringkonnakohtu otsusele esitatud kassatsioonikaebusele menetlusluba. 16. aprillil 1997 otsustas Riigikohus aga anda menetlusloa kaebaja kohtuvigade parandamise avaldusele. 6. mai 1997. aasta otsusega jättis Riigikohus kaebaja avalduse rahuldamata ja Tartu Linnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu otsused muutmata kui seaduslikud ja tühistamisele mitte kuuluvad. Riigikohus nõustus nimetatud kohtuotsustes sisalduvate tõendite analüüsi ja järeldustega ega tuvastanud kriminaalmenetluse koodeksi sätete olulisi rikkumisi, mis oleksid takistanud asja igakülgset, täielikku ja objektiivset uurimist või seadusliku ja põhjendatud kohtuotsuse tegemist.

B. Asjakohased siseriiklikud õigusnormid

Kriminaalmenetluse koodeksi § 184 kohaselt peab kohus tegema otsuse vahi all viibiva süüdistatava asja arutamise kohta viie päeva jooksul kriminaalasja kohtusse saabumisest. KrMK § 204 sätestab, et kriminaalasja arutamine kohtuistungil peab toimuma hiljemalt kahekümne ööpäeva jooksul, arvates kohtu sellise otsuse tegemisest.

Kriminaalmenetluse koodeksi § 77¹ ja apellatsiooni ja kassatsiooni kriminaalkohtumenetluse seadustiku § 68 kohaselt võib kohtueelse vahi alla võtmise ja selle pikendamise peale viie päeva jooksul esitada erikaebuse kõrgemale kohtule.

Kriminaalmenetluse koodeksi § 120 lõike 1 kohaselt teostab prokurör järelevalvet seaduste täitmise üle eeluurimisasutuste poolt. § 182 ja § 183 kohaselt esitatakse kaebused uurija tegevuse peale prokurörile, kelle otsused ja tegevuse kaebuse lahendamisel võib edasi kaevata kõrgemalseisvale prokurörile.

Halduskohtumenetluse seadustiku § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt on halduskohus pädev lahendama kaebusi täidesaatva riigivõimu organi või selle ametiisiku õigusakti või toimingu peale.

Kriminaalmenetluse koodeksi § 139 sätestab, et kui uurijal on küllaldane alus arvata, et mõnes ruumis, paikkonnas või isiku juures võib asuda ese, millel on kriminaalasjas tähtsust, teostab ta selle eseme leidmiseks läbiotsimise. Läbi otsida võib juurdleja või uurija määruse alusel ja ainult prokuröri või tema asetäitja sanktsiooniga. Kui uurijal on teada kriminaalasjas tähtsust omava eseme täpne asukoht, teostab ta selle eseme võetuse. Võetus toimub uurija määruse alusel.

Kriminaalmenetluse koodeksi § 140 kohaselt võib uurija ära võtta ainult need esemed ja dokumendid, millel on kriminaalasjas tähtsust. Iga äravõetud ese ja dokument tuleb märkida protokollis, näidates täpselt nende koguse, mahu, kaalu ja individuaalsed tunnused.

Kriminaalmenetluse koodeksi § 141 sätestab, et läbiotsimine ja võetus toimuvad isiku või tema täisealise perekonnaliikme juuresolekul, kelle juures

uurimistoiming tehakse, selle puudumisel aga kohaliku omavalitsuse esindaja juuresolekul.

KAEBUSED

1. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 5 lõikele 3 toetudes, et teda ei toimetatud kohtuniku ette mõistliku aja jooksul.

2. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 5 lõike 4 alusel, et 30. septembrist 1995 kuni 26. oktoobrini 1995 peeti teda vahi all ebaseaduslikult.

3. a) Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel, et kohtumenetlus tema asjas ei olnud õiglane, kuna ta mõisteti süüdi vastuoluliste ja ebapiisavate tõendite alusel.

b) Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel, et kohtud ei olnud tema asja arutamisel erapooletud.

c) Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 2 alusel, et tema suhtes rikuti süütuse presumptsiooni põhimõtet.

d) Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 3 punkti b alusel, et talle ei võimaldatud piisavalt aega ja võimalusi kaitse ettevalmistamiseks, sest ta ei saanud osaleda kohtueelses uurimistegevuses, mis hõlmas kohapealset kontrolli, läbiotsimisi ja võetusi ning ekspertide määramist, sest talle tutvustati uurimistulemusi hilinemisega, ja kuna kohtumenetluse ajal ei tutvustatud talle õigeaegselt toimikus sisalduvaid dokumente, näiteks kohtuistungite protokolle.

e) Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 3 punkti d alusel, et esimese astme kohus ei rahuldanud tema taotlust kuulata üle ja vastastada tema tunnistajaid. Ta viitab oma kaebuses täpsemalt sellele, et linnakohus keeldus 17. jaanuaril 1995 piisava põhjendusega ära kuulamast tema tunnistajaid N.L-i ja V.L-i, kes võinuks kinnitada tema alibit, ja et linnakohus keeldus 2. aprillil 1995 V.L-i küsitlemisest. Ta kaebab samuti, et tema taotlus vastastada samal päeval tunnistajad T.N ja I.L jäeti rahuldamata. Veel kaebab ta, et tema taotlusele vaatamata ei võtnud linnakohus tarvitusele meetmeid, et kutsuda kohale ja küsitleda isikut, kellega tapmise ohvril olid olnud pingelised suhted. Lisaks keeldus linnakohus täiendavate kuritegu pealt näinud tunnistajate tuvastamisest ja otsimisest, keda mainisid kaks pealtnägijat oma ütlustes.

4. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 8 alusel, et rikutud on tema õigust austusele perekonna- ja eraelu vastu. Ta väidab, et ametiisikud teostasid tema juuresolekuta ning ilma vastava loata tema korteri ja töökoha läbiotsimise, ning selle käigus kriminaalmenetlusega mitteseotud esemete võetuse, et esemeid ei ole temale tagastatud, ja et ametiisikute tegevus tekitas temale varalist kahju. Kaebaja väidab, et ametiisikute tegevus oli vastuolus kriminaalmenetluse koodeksi §-idega 139, 140 ja 141.

5. Lõpuks kaebab kaebaja konventsiooni artikli 13 alusel, et tal puudus tõhus õiguskaitsevahend selles osas, et kohtud ei arutanud kriminaalmenetluse ajal tema esitatud kaebusi.

MENETLUS

Kaebus esitati Euroopa Inimõiguste Komisjonile 10. jaanuaril 1997 ja registreeriti 3. augustil 1998.

21. oktoobril 1998 tegi komisjon otsuse küsida vastustajariigilt kirjalikke seisukohti kaebuse vastuvõetavuse ja põhjendatuse kohta.

Valitsus esitas kirjalikud seisukohad 15. märtsil 1999, pärast vastava tähtaja pikendamist. Kaebaja vastas 5. mail 1999, samuti pärast vastava tähtaja pikendamist.

1. novembril 1998 suunati asi konventsiooni 11. protokoll 5 artikli lõike 2 alusel selle protokoll 1 sätete kohaselt EIKile läbivaatamiseks.

ÕIGUSKÜSIMUSED

1. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 5 lõike 3 alusel, et teda ei toimetatud mõistliku aja jooksul kohtuniku ette.

Konventsiooni artikli 5 lõike 3 asjassepuutuv osa sätestab:

„Iga[l] käesoleva artikli lõike 1 punkti c kohaselt vahistatu[l] või kinnipeetu[l] ... on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul ...“

Valitsus on seisukohal, et kaebus on piiratud *ratione temporis* põhimõtte alusel või tuleb vähendada 24-le tunnile, sest konventsioon jõustus Eesti suhtes 16. aprillil 1996 ja Tartu Linnakohtu otsuse kuupäev on 17. aprill 1996. Teiseks sedastab valitsus, et arvestatava keerukusastmega tapmisasjas on üheksakuuline kestus alates kaebaja vahistamisest 18. aprillil 1995 ning kahe ja poole kuu pikkune aeg, mis jääb 26. oktoobril 1995 kaebaja kohtu alla andmise ja ja 11. jaanuaril 1996 toimunud esimese kohtuistung vahele täielikult kooskõlas konventsiooni artikli 5 lõikes 3 esitatud nõuetega. Kolmekuuline aeg asja kohtuliku arutamise algusest kuni esimese astme kohtu otsuse tegemiseni on samuti täielikult konventsiooniga kooskõlas. Lisaks märgitakse, et vahi all olemise periood arvati kaebajale mõistetud vangistuse sisse.

Veel väidetakse, et kaebaja ei ole ammendanud kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, sest ta ei esitanud kaebust ringkonnakohtu ja Riigikohtu menetlustes.

Kaebaja väidab, et Tartu Linnakohus rikkus oluliselt kriminaalmenetluse koodeksi §-ides 184 ja 204 ette nähtud tähtaegu. Ta väidab, et eeluurimise lõpetamise ja asja arutamise alustamise vahele jääval perioodil ei võtnud ametiasutused tema asjas kasutusele täiendavaid meetmeid. Ta lisab, et pikk vahistamine eeluurimise ajal oli tema süüdimõistmise põhjuseks. Riigisiseste õiguskaitsevahendite mitteammendamise osas viitab kaebaja linnakohtule 4. detsembril 1995 ja 22. aprillil 1996 esitatud kaebustele ja väidab, et tema ja tema kaitsja tõstasid küsimuse suuliselt samuti ringkonnakohtus ja Riigikohtus. Sellele vaatamata ei kajastunud tema kaebused kohtuotsustes.

EIK märgib, et käesolevas asjas lõppes arvesse võetav periood 17. aprillil 1996 Tartu Linnakohtu otsusega. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete kohaselt on konventsioon selle osapooltele siduv siiski üksnes selle jõustumise järgselt ilmnevate asjaolude suhtes. Eesti ratifitseeris konventsiooni ja nõustus individuaalkaebuste esitamisega 16. aprillil 1996. EIK jurisdiktsioon hõlmab *ratione temporis* seega üksnes ühepäevase perioodi. Isegi võttes arvesse menetluse seisu sel kuupäeval ei leia EIK mõistliku aja nõude rikkumist konventsiooni artikli 5 lõike 3 tähenduses.

Kohus leiab, et see kaebuse osa on selgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses.

2. Kaebaja kaebab, et teda peeti 30. septembrist 1995 kuni 26. oktoobrini 1995 ebaseaduslikult vahi all ning see on vastuolus konventsiooni artikli 5 lõikega 4.

Konventsiooni artikli 5 lõige 4 sätestab:

„Igaühel, kellelt on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.”

Valitsus väidab, et kaebus ei kuulu EIK pädevusse *ratione temporis*, sest vaidlusalune aeg eelneb konventsiooni jõustumisele Eesti suhtes 16. aprillil 1996. Igal juhul pole kaebaja ammendanud kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid. Kui kaebaja leidis, et linnakohtu 10. juuli 1995. aasta määrus asjaomast perioodi ei kajastanud, oli tal võimalik esitada erikaebus apellatsiooni ja kassatsiooni kriminaalkohtumenetluse seadustiku § 68 lõike 1 alusel või tavaline apellatsioonikaebus linnakohtu otsuse peale. Kaebaja ei kasutanud kumbagi nendest vahenditest.

Kaebaja väidab, et ta on ammendanud kõik riigisiseseid õiguskaitsevahendid. Ta esitas kaebuse nii Tartu Linnakohtule kui prokurörile ning tõstas küsimuse ka ringkonnakohtu ja Riigikohtu menetlustes pärast konventsiooni ratifitseerimist Eesti poolt.

EIK leiab, et ta ei pea otsustama, kas kaebaja kaebus puudutab konventsiooni rikkumist või mitte. Kohus märgib, et kaebuse aluseks olevad asjaolud jäävad perioodi, mis eelneb 16. aprillile 1996, millisest kuupäevast konventsioon Eesti suhtes jõustus. Seega leiab kohus, et see osa kaebusest ei kuulu EIK pädevusse *ratione temporis* ja on konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses vastuvõetamatu.

3. Kaebaja kaebab, et menetlus tema kohtuasjas ei olnud õiglane mitmes aspektis. Ta tugineb konventsiooni artikli 6 lõigete 1-3 punktidele b ja d, mis sätestavad:

„1. Igaühel on [...] temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele [...] asja arutamisele [...] sõltumatus [...] õigusemõistmise volitustega institutsioonis“.

2. Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.

3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

b) saada piisavalt aega ja võimalusi enda kaitse ettevalmistamiseks;

d) küsitleda ise või lasta küsitleda tema vastu ütlushi andma kutsutud tunnistajaid, lasta omalt poolt kohale kutsuda tunnistajaid ja neid küsitleda tema vastu ütlushi andavate tunnistajatega võrdsetel tingimustel.”

a. Kaebaja leiab, et ta mõisteti süüdi vastuoluliste ja ebapiisavate tõendite alusel ning see on vastuolus konventsiooni artikli 6 lõikega 1.

Valitsus märgib, et linnakohtu 17. aprilli 1996 otsus loetleb üksikasjalikult erinevad tõendid, millel kaebaja süüdimõistmine ja kohtuotsus põhinevad. Selline tõendite hindamine jäeti jõusse ka kõrgemates kohtutes, kooskõlas riigisisese õiguse ja konventsiooni sätetega. Seega on nimetatud kaebus selgelt põhjendamatu.

Kaebaja väidab, et kriminaalmenetlus tema asjas polnud õiglane, sest ametiisikud rikkusid mitmeid nii riigisisese õiguse kui konventsiooni sätteid, kohtud ei reageerinud tema kaebustele ja tema süüdimõistmisel tugineti ebapiisavatele tõenditele.

EIK tuletab esiteks meelde, et tal puudub pädevus tuvastada kaebaja süüd talle süükspandavates kuritegudes. Konventsiooni artikli 19 alusel on EIK kohustus tagada konventsiooniga Kõrgete Lepinguosaliste poolt endile võetud kohustuste täitmine. Eeskätt ei ole EIK ülesanne uurida riigi kohtu väidetavaid faktilisi või õiguslikke vigu, välja arvatud juhul ja ulatuses, mil need võivad kujutada endast konventsiooniga tagatud õiguste ja kohustuste rikkumist. Lisaks, ehkki konventsiooni artikkel 6 sätestab õiglasele kohtumenetlusele, ei sätesta ta tõendite lubatavuse või hindamise reegleid, mille reguleerimine on sellepärast eeskätt riigisisese õiguse ja riigi kohtute pädevuses (vt näiteks EIK 12. juuli 1988. aasta kohtuotsus *asjas Schenk vs. Šveits*, kaebus nr 10862/84, A-seeria nr 140, lk 29, punktid 45 ja 46, ning EIK 21. jaanuari 1999. aasta kohtuotsus *asjas Garcia Ruiz vs. Hispaania*, kaebus nr 30544/96, punkt 28, kuulub avaldamisele 1999. aasta kohtulahendite registris). Kaebaja esitas tõepoolest mitu kaebust menetluse õigluse osas (vt allpool). Selles osas selgitab EIK, et tema pädevuses on teha kindlaks, kas menetlus tervikuna oli õiglane, sealhulgas tõendite kogumise viis (vt näiteks EIK 18. märtsi 1997. aasta kohtuotsus *asjas Mantovanelli vs. Prantsusmaa*, kaebus nr 21497/93, Lahendid 1997-II, lk 436–37, punkt 34, ja EIK 23. aprilli 1998. aasta kohtuotsus *asjas Bernard vs. Prantsusmaa*, kaebus nr 22885/93, Lahendid 1998-II, lk 879, punkt 37).

Siiski, mis puutub kaebaja kaebusse, et ta mõisteti süüdi vastuoluliste ja ebapiisavate tõendite alusel, leiab EIK, et need väited ei tõenda vaidlusaluse menetluse ebaõiglust konventsiooni artikli 6 tähenduses.

b) Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel, et kohtud ei olnud tema asja arutamisel erapooletud.

Valitsus väidab, et kaebaja ei selgita ega isegi püüa põhjendada oma väiteid kohtute erapoolikuse kohta. Ka ei osuta kaebaja kohtunike käitumises millelegi, mis

võiks tema süüdistusi õigustada. Igal juhul ei ole kaebaja oma väiteid asja arutamise käigus esitanud. Sellest järeldub, et kaebus tuleb jätta läbi vaatamata riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamata tõttu ja lisaks selge põhjendamata tõttu.

Kaebaja väidab, et kohtute erapoolikust tõendab toimikumaterjalide võltsimine ja surve süüdimõistva otsuse tegemiseks tema pika ja ebaseadusliku vahistamise järel. Ta väidab, et nendes küsimustes oli ta ammendanud kõik riigisisised õiguskaitsevahendid.

EIK selgitab, et erapoolikust artikli 6 esimese lõigu tähenduses tuvastatakse subjektiivse testiga, s.t lähtudes konkreetset asja lahendava kohtuniku isiklikest tõekspidamistest; samuti objektiivse testiga, s.t, et tehakse kindlaks, kas kohtuniku poolt pakutud tagatised olid piisavad välistamiseks konkreetsetes küsimustes õigustatud kahtlust (vt muuhulgas EIK 28. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus asjas Castillo Algar vs. Hispaania, kaebus nr 28194/95, Lahendid 1998-VIII, lk 3116, punkt 43). Subjektiivne testi kohaselt tuleb eeldada kohtuniku isiklikku erapooletust, kuni ei ole tõendatud vastupidist. Objektiivse testiga tuleb teha kindlaks, kas kohtuniku isiklikust käitumisest sõltumata esineb tuvastatavaid asjaolusid, mis võivad tekitada kahtlust tema erapooletuses. Sellisel juhul võivad oluliseks osutada ka muljed ja välisilme. Seega peab taanduma iga kohtunik, kelle puhul on õigustatud eeldada erapooletuse puudumist. Et otsustada, kas konkreetsetel juhtumil on õigustatud põhjus eeldada konkreetse kohtuniku erapoolikust, on süüdistatava seisukoht oluline, ent mitte määrav. Määrav on, kas see kartus on objektiivselt põhjendatud (ibidem, punktid 44 ja 45).

Käesolevas asjas on kaebaja väide kohtu erapoolikuse kohta ilmselt tingitud tema kohtueelsele kinnipidamisele järgnevast süüdimõistmisest ja väidetavast toimiku võltsimisest. Kaebaja ei ole siiski esitanud tõendeid konkreetsete kohtunike eelarvamuste või tehtud vigade kohta. Samuti ei ole tuvastatud, et kohtunike erapooletust kahjustasid teatud objektiivsed asjaolud, nagu kaebaja vahi all pidamise kestus. Jättes kõrvale kohtu *ratione temporis* pädevuse ja kõigi riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise küsimused, leiab EIK, et käesoleval juhul on kaebaja kaebus selgelt põhjendamatu.

c. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 6 lõike 2 alusel, et tema suhtes on rikutud süütuse presumptsiooni põhimõtet.

Valitsus on seisukohal, et ulatuses, milles kaebus on seotud kohtueelse uurimisega, on kaebus vastuvõetamatu *ratione temporis*. Kaebaja ei ole kuidagi põhjendanud, kuidas tema suhtes läbiviidud menetlus võis süütuse presumptsiooni rikkuda. Valitsus väidab, et ei politsei, prokuratuur ega kohus ole ei eeluurimise ega asja arutamise mingil etapil rikkunud konventsiooni artikli 6 lõiget 2. Miski toimikus ei viita sellele, et kohtul esines eelarvamus kaebaja süü osas, et tõendamiskohustus ei lasunud otse prokuratuuril, ja et kahtlusi tõlgendati kaebaja kahjuks. Sellepärast on kaebus igal juhul selgelt põhjendamatu.

Kaebaja väidab, et alates tema vahistamisest käsitleti teda süüdiolavana kõikides eeluurimise ja kohtumenetluse etappides, muid võimalikke versioone mõrva osas ei uuritud ja kõiki kahtlusi tõlgendati süüdistuse kasuks.

EIK selgitab esmalt, et artikli 6 lõikega 2 tagatud süütuse presumptsioon nõuab *inter alia*, et oma ülesannete täitmisel ei lähtu kohtunikud eelarvamusest, et süüdistatav pani toime kuriteo, milles teda süüdistatakse; et tõendamiskohustus on süüdistajal; ja et kõik kahtlused tõlgendatakse süüdistatava kasuks (vt EIK 6. septembri 1988. aasta otsus asjas Barberà, Messegué ja Jabardo vs. Hispaania, kaebus nr 10590/83, A-seeria nr 146, lk 33, punkt 77). Kohus tuleb veel meelde, et süütuse presumptsiooniga on vastuolus see, kui süüdistatava suhtes tehtav otsus kajastab arvamust, et süüdistatav on süüdi, enne kui tema süü on seaduse kohaselt tõendatud. See võib nii olla ka siis, kui formaalsed tõendid puuduvad; piisab põhjendusest, mis viitab sellele, et kohus peab süüdistatavat süüdiolevaks (vt EIK 25. märtsi 1983. aasta otsus asjas Minelli vs. Šveits, kaebus nr 8660/79, A-seeria nr 62, lk 18, punkt 37).

Käesolevas asjas, isegi kui eeldada, et EIK on pädev kaebust uurima *ratione temporis*, ei leia EIK asja arutanud kohtu arvamusest või eelnevatest käsitlustest märke, mis näitaks, et kohus pidas kaebajat enne tema suhtes kohtuotsuse tegemist süüdiolevaks kuritegudes, milles teda süüdistati.

d. Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 3 punkti b alusel, et talle ei võimaldatud piisavalt aega ja võimalusi kaitse ettevalmistamiseks, sest ta ei saanud osaleda kohtueelses uurimistegevuses, mis hõlmas kohapealset kontrolli, läbiotsimisi ja võetust ning ekspertide määramist, sest talle tutvustati uurimistulemusi hilinemisega, ja kuna kohtumenetluse ajal ei tutvustatud talle õigeaegselt toimikus sisalduvaid dokumente, näiteks kohtuistungite protokolle.

Valitsus väidab esiteks, et kaebus seondub peamiselt asjaoludega, mis ilmnesisid 1995. aastal, s.t enne konventsiooni jõustumist Eesti suhtes.

Lisaks väitis valitsus, et kaebaja ei tõstatanud kaebust tema väidetava võimetuse kohta oma kaitset piisavalt ette valmistada asja arutamise ajal. Kaebaja ega kaitsja ei ole kunagi taotlenud asja arutamise või kohtuistungi edasilükkamist. Seda küsimust ei tõstatatud ka ringkonnakohtu ega Riigikohtu menetlustes. Sellepärast ei ole kaebaja ammendanud kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid.

Kaebaja kaebus on igal juhul selgelt põhjendamatult. Kaebajat teavitati tema vastu esitatud süüdistusest 20. aprillil 1995 ja tema kaitsjat 24. aprillil 1995. 9. juunil 1995 esitati kaebajale asja ametlik uurimisprotokoll, mille kaebaja allkirjastas peale seda, kui see oli vene keelde tõlgitud. Vahemikus 9. ja 16. juuni 1995 tutvusid kaebaja ja kaitsja tõlgi abil kogu toimikuga. Kaebajale esitati ametlik süüdistuskokkuvõte 5. detsembril 1995 ning sellest kuupäevast oli kaebajal ja tema kaitsjal täielik juurdepääs toimikule sellises mahus, nagu see 11. jaanuaril 1996 linnakohtule esitati. Toimikust ei nähtu, et nimetatud viie nädala jooksul oleks kaebaja ise dokumentidele juurdepääsu taotlenud, ehkki selline võimalus oli tal olemas. Lisaks oli kaebajal täielik juurdepääs toimikule jaanuaris ja aprillis 1996 toimunud kohtuistungite vahelisel perioodil.

Valitsus sedastab, et olukorrale hinnangu andmiseks tuleb arvesse võtta nii kaebaja seisundit kui ka teda kaitsva advokaadi käsutuses olevaid meetmeid. Konventsiooni alusel väljakujunenud kohtupraktika ei näe ette, et süüdistataval, kellel

on kaitsja, oleks toimikuga tutvumise õigus. Ajafaktori osas märkis valitsus, et kaitse ettevalmistamiseks oli aega piisavalt.

Kaebaja jääb seisukohale, et ta tõstatas oma kaebuse kogu menetluse kestel ning oli ammendanud kõik kättesaadavad riigisisised õiguskaitsevahendid.

EIK ei pea vajalikuks uurida küsimusi, mis puudutavad EIK pädevust *ratione temporis* ja riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamist, kuna kaebaja kaebus on selgelt põhjendamatu. Kohus märgib, et kaebajal oli 24. aprillist 1995 alates kaitsja, kellega ta võis vabalt suhelda. Kohus märgib veel, et alates 9. juunist 1995 tutvustati kaebajale täielikult kohtueelse uurimise kokkuvõtet ja et tal oli piiramatu juurdepääs toimikule alates 5. detsembrist 1995, s.o umbes viis nädalat enne asja arutamise alustamist kohtus. Lisaks ei leia EIK tõendid selle kohta, et kaebajat oleks edasistel menetlusetappidel kuidagi oma positsiooni ettevalmistamisel ja esitamisel takistatud.

Lähtudes nimetatud asjaoludest leiab EIK, et kaebajal oli kaitse ettevalmistamiseks piisavalt vahendeid ja aega.

e. Kaebaja leiab konventsiooni artikli 6 lõike 3 punkti d alusel, et esimese astme kohus ei rahuldanud tema taotlust kuulata üle ja vastastada tema tunnistajaid. Ta viitab oma kaebuses täpsemalt sellele, et linnakohus keeldus 17. jaanuaril 1995 piisava põhjenduseta küsitlemast tema tunnistajaid N.L-i ja V.L-i, kes võinuks kinnitada tema alibit, ja 2. aprillil 1995 keeldus linnakohus V.L-i küsitlemisest. Ta kaebab samuti, et tema taotlus vastastada samal päeval tunnistajad T.N ja I.L jäeti rahuldamata. Veel kaebab ta, et tema taotlusele vaatamata ei võtnud linnakohus tarvitusele meetmeid, et kutsuda kohale ja küsitleda isikut, kellega tapmise ohvril olid olnud pingelised suhted. Lisaks keeldus linnakohus täiendavate kuritegu pealt näinud tunnistajate tuvastamisest ja otsimisest, keda mainisid kaks pealtnägijat oma ütlustes.

Esiteks on valitsus seisukohal, et kaebaja tõstatatud küsimused puudutavad Eesti suhtes 16. aprillil 1996 jõustunud konventsiooni eelset aega. Edasi leiab valitsus, et kaebaja pole ammendanud kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, kuna ta kaebas üksnes apellatsioonikohtus kahe tunnistaja vastastamisest keeldumise peale ega esitanud vastavat kaebust Riigikohtule. Kaebaja väite kohta vene keelt rääkiva tunnistaja küsitlemise kohta ilma tõlgita väidetakse, et kaebaja oleks pidanud esitama prokurörile kaebuse uurija tegevuse peale kriminaalmenetluse koodeksi § 182 alusel. Selle väitega on vastuolus aga asjaolu, et tõlge oli vajadusel alati tagatud.

Valitsus väidab, et kaebaja kaebus on selgelt põhjendamatu. Süüdistatava õigus tunnistajaid riskküsitleda ja õigus tunnistajaid kutsuda ei ole absoluutsed. Lisaks on tõendite lubatavus esmalt riigisisese õiguse reguleerimisalal ja üldreeglina peavad riigi kohtud hindama neile esitatud tõendeid. Valitsus tuletab meelde, et asja kaheksapäevase arutamise ajal kuulas linnakohus mitmeid nii süüdistuse kui kaitse esitatud tunnistajaid ja eksperte, ning et kohtuasja osalised küsitlesid ja riskküsitlesid neid. Apellatsioonimenetluses võimaldati kaebajale uus ekspertarvamus padrunikestade kohta. Seega olid kaebajale tagatud kõik vajalikud vahendid oma tõendite esitamiseks.

Kaebaja väidab, et tõstatas küsimused tunnistajate ütluste kohta ringkonnakohtus ja Riigikohtus. Ta väidab lisaks, mis puudutab uurija tegevust seoses

vene keelt kõnelevate tunnistajate ütluste võltsimisega ja nende küsitlemisega ilma tõlgita, et tal ei olnud võimalik kasutada kohtueelses menetluses ette nähtud kaebemenetluse võimalusi, kuna sai uurija tegevusest teada alles linnakohtu istungil. Kaebaja tõstatas selle küsimuse ka igas järgnevas menetlusetapis, kuid kohtud ei pööranud sellele tähelepanu. Lisaks väitis kaebaja, et eksperthinnang viidi läbi teistel meetoditel kui pakutud ja see muutis konkreetsete järelduste saamise võimatuks. Küsimus tõstatati kõikides järgnevates menetlustes, ent kohtud seda ei käsitlenud.

Kaebaja väidab endiselt, et ammendas nendes küsimustes kõik riigisisese õiguskaitsevahendid ning et tal puudus võimalus esitada oma tõendeid nii tunnistajate kutsumise ja küsitlemise kui muude kaitsevõimaluste kohta.

Nagu ka eelpool, ei pea EIK vajalikuks arutada küsimusi, mis puudutavad kohtu pädevust *ratione temporis* või kõigi riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamist, sest isegi kui eeldada, et kaebus nendele nõuetele vastab, on see vastuvõetamatu järgmistel põhjustel.

EIK selgitab, et üldreeglina peavad riigi kohtud hindama nendele esitatud tõendeid, samuti tõendite asjakohasust, mida soovivad esitada süüdistatavad. Täpsemalt jätab artikli 6 lõike 3 punkt d eeskätt riigi kohtute hinnata, kas on kohane kutsuda tunnistajad; see ei nõua iga süüdistatava soovitud tunnistaja osalemist ja küsitlemist: peamine eesmärk, nagu sõnad „samadel tingimustel” näitavad, on võimaluste võrdsus (vt näiteks EIK 22. aprilli 1992. aasta kohtuotsus asjas Vidal vs. Belgia, kaebus nr 12351/86, A-seeria nr 235-B, lk 14, punkt 33).

Käesolevas asjas märgib EIK, et asja arutanud kohus keeldus rahuldavast kaebaja taotlust tunnistajate T.N ja I.L vastastamiseks põhjusel, et kohtul juba oli asjas piisavalt tõendeid. Lisaks oli kahte tunnistajat juba eraldi küsitletud. Lisaks märgib EIK, et tunnistaja N.L, kelle ärakuulamist 17. jaanuaril 1995 kaebaja algselt taotles, andis asja arutava kohtu ees tunnistusi 2. aprillil 1995. Mittenõustumise osas kaebaja taotlusega tuvastada, leida ja kuulata üle täiendavad tunnistajad, kes võiksid veel tema süütust tõendada, ei leia EIK märke sellest, et asja arutanud kohus oleks toiminud meelevaldselt või oleks muul viisil selles osas oma kaalutusõiguse piire ületanud.

Seega leiab EIK, et eespool nimetatud asjaoludest ei nähtu, et võrdsete võimaluste põhimõtet ei oleks austatud või kaitseõigust oleks rikutud.

Kokkuvõtteks märgib EIK, et kaebaja suhtes toimus võistlev menetlus. Menetluse erinevatel etappidel oli tal võimalik esitada argumente, mida ta pidas asjas oluliseks. Esimese astme kohtu ja apellatsioonikohtu faktilised ja õiguslikud põhjendused olid mahukad. Kohus tuletab meelde, et konventsiooni artikli 6 lõigetes 2 ja 3 sätestatud tagatised on lõikes 1 esitatud õiguse õiglasele kohtumenetlusele erijuhud. Kohus on vaadanud läbi kaebaja vaidlustatud aspektid ja leiab, et need pole niivõrd olulised, et olla määravaks asja arutamise üldisel hindamisel. Lisaks pole asja arutamise kui terviku konventsiooni artiklile 6 vastavuse uurimine toonud esile mingeid ilminguid ka selle sätte rikkumise osas.

Kohus leiab seega, et see osa kaebusest on selgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses.

4. Kaebaja kaebab konventsiooni artikli 8 alusel, et rikutud on tema õigust austusele perekonna- ja eraelu vastu. Ta väidab, et ametiisikud teostasid tema juuresolekuta ning ilma vastava loata tema korteri ja töökoha läbiotsimise ning selle käigus kriminaalmenetlusega mitteseotud esemete võetuse; et esemeid ei ole temale tagastatud; et ametiisikute tegevus tekitas temale varalist kahju. Kaebaja väidab, et ametiisikute tegevus oli vastuolus kriminaalmenetluse koodeksi §-idega 139, 140 ja 141.

Konventsiooni artikkel 8 sätestab:

„1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.

2. Võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.”

Valitsus väidab, et esemete võetus kaebaja korteris leidis aset 24. aprillil 1995, s.o enne, kui konventsioon Eesti suhtes 16. aprillil 1996 jõustus. Esemed võeti kriminaaluurimise eesmärgil. Asjaolu, et esemed jäid asja arutamise ja vaidlustamise ajal, s.o pärast 16. aprilli 1996, füüsiliselt prokuratuuri valdusse, ei tähenda, et EIKil oleks pädevus tegeleda sündmustega, mis ei kuulu tema jurisdiktsiooni alla *ratione temporis* ja mis „loovad” tagasiulatuvalt artikli 8 rikkumise, kuigi määraval kuupäeval ei olnud see artikkel veel kohaldatav.

Igal juhul pole kaebaja ammendanud talle Eesti õiguse alusel kättesaadavaid õiguskaitsevahendeid. Esemete võetus kaebaja korteris viidi läbi kriminaalmenetluse koodeksi § 139 lõigete 4-5 ja § 141 lõike 1 alusel. KrMK § 182 ja § 183 kohaselt esitatakse kaebused uurija tegevuse peale prokurörile, kelle otsuste ja tegevuse peale võib edasi kaevata kõrgemalseisvale prokurörile. Edasise kaebuse saab esitada halduskohtule. Kaebaja ei ole selliseid kaebusi esitanud. Linnakohtule esitatud kaebust ei olnud võimalik käsitleda pädevuse puudumise tõttu. Lisaks rõhutatakse, et kaebaja toimikus ei leidu märke tema väidetava 1. aprillil 1996 esitatud kaebuse kohta seoses läbiotsimise ja võetusega. Lisaks ei toimunud toimiku kohaselt ka tema korteri ega töökoha läbiotsimist.

Kaebaja väidab, et esitas oma kaebuse vastavatele kohtutele menetluse kõigis etappides. Ta esitas kaebuse ka prokurörile. Ehkki ametiisikute ebaseaduslik tegevus leidis aset enne 16. aprilli 1996 tehti kõik kohtuotsused pärast seda kuupäeva. Siiski ei sisalda need ühtegi viidet tema kaebustele. Edasi leiab kaebaja, et kui kohtutel puudus pädevus tema kaebust menetleda, oleksid nad pidanud selle pädevale organile edastama.

EIK märgib, et kaebaja kaebuse aluseks olevad asjaolud puudutavad perioodi enne konventsiooni jõustumist Eesti suhtes 16. aprillil 1996. EIK leiab, et see osa

kaebusest ei kuulu *ratione temporis* tema pädevusse ja ei kuulu konventsiooni artikli 35 lõike 3 alusel arutamisele.

5. Lõpuks kaebab kaebaja konventsiooni artikli 13 alusel, et tal puudus tõhus õiguskaitsevahend seoses sellega, et kohtud ei arutanud kriminaalmenetluse ajal tema esitatud kaebusi.

Konventsiooni artikkel 13 sätestab:

„Igaühel, kelle käesolevas konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, on õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.”

Valitsuse väitel ilmneb toimikust, et kaebaja tugineb artiklile 13 seoses konventsiooni artiklite 6 ja 8 väidetava rikkumisega. Valitsus väidab, et kaebaja kaebus artikli 8 alusel ei kuulu arutamisele *ratione temporis* alusel ja seetõttu, et riigisisised õiguskaitsevahendid ei ole ammendatud. Kaebaja kaebus artikli 6 alusel ei kuulu samuti arutamisele, sest selle artikli alusel esitatud kaebused ei ole *ratione temporis* vastuvõetavad, siseriiklikud õiguskaitsevahendid on ammendamata ja kaebus on selgelt põhjendamatu.

Kaebaja väidab, et tal puudusid tõhusad õiguskaitsevahendid kõigi tema individuaalkaebuses esitatud kaebuste osas, s.o konventsiooni artikli 5 lõigete 3-4, artikli 6 lõigete 1-2, artikli 6 lõike 3 punktide b ja d ning artikli 8 alusel esitatud kaebuste osas. Kaebaja tõstatas nimetatud kaebuseid kogu riigisisese menetluse vältel, ent need ei kajastu üheski kohtuotsuses. Kõik kohtuotsused on tehtud pärast konventsiooni jõustumist Eesti suhtes.

EIK tuletab meelde, et artikkel 13 on kohaldatav üksnes nende konventsiooni alusel esitatud kaebuste suhtes, mis on vaidlustatavad (vt näiteks EIK 27. aprilli 1988. aasta otsus asjas Boyle ja Rice vs. Ühendkuningriik, kaebus nr 9659/82; 9658/82, A-seeria nr 131, lk 23, punkt 52).

Käesolevas asjas leidis EIK, et kaebaja konventsiooni artikli 5 lõike 4 ja artikli 8 alusel esitatud kaebused ei ole kooskõlas konventsiooni sätetega *ratione temporis*. Artikli 5 lõike 3 alusel esitatud kaebus ei tõstatanud konventsiooni alusel *prima facie* probleemi. Kohus leiab, et seetõttu ei ole kaebaja nende artiklite alusel väidetavate rikkumiste ohver ning tal puuduvad vastavad nõuded.

Lisaks, kuna EIK on juba läbi vaadanud kaebaja kaebused konventsiooni artikli 6 alusel, puudub vajadus asja uuesti läbi vaadata artikli 13 alusel, mille nõuded on leebemad.

Seega leiab EIK, et see osa kaebusest on konventsiooni artikli 35 lõike 3 alusel selgelt põhjendamatu.

Eeltoodust tulenevalt Kohus ühehäälselt

TUNNISTAB KAEBUSE VASTUVÕETAMATUKS.

Michael O'Boyle
Kantsler

Elisabeth Palm
Esimees